

Spēks ģimenes saimniecībās

♦ Latvieši no čehiem mācās prasmi ražot un pārdot produkciju

Zemnieku saeimas (ZSA) pārstāvjus, arī Bauskas novada Codes pagasta saimniecības «Vaidelotes» īpašnieku Arnoldu Jātņieku, martā uzņēma Čehijas Privāto zemnieku asociācija.

ANTRA ĒRGLE

Organizācijas dalībnieki pērn ZSA «Erasmus+» izglītības projekta gaitā viesojās Latvijā, apmeklējot dārzenu audzētājus Iecavas novadā.

Līdzīgais un atšķirīgais

Dalība projektā papildina A. Jātņieka kā agronoma, lauksaimniecības nozares pedagoga un privātā konsultanta kvalifikāciju, kas apliecināta saņemtajā sertifikātā. «Esmu papildinājis zināšanas laukpībā, resursu izmantošanā un zemkopības praksē, ko varēšu sniegt tālāk citiem zemniekiem,» «Bauskas Dzīvei» saka saimnieks.

Nedēļu garajā braucienā ļoti intensīvā programmā kopā ar četriem citiem ZSA kolēģiem apskatītas vairāk nekā desmit privātās saimniecības, iepazīta Čehijas zemkopības sistēma un asociācijas darbība.

«Atšķirībā no Latvijas, kur lauksaimniecības zeme teju pilnībā ir privāto ražotāju pārziņā, Čehijā joprojām lielākā daļa tās ir milzīgu valsts saimniecību īpašumā uz bijušo kolhozu bāzes,» redzēto apraksta A. Jātņieks, «tomēr ģimenes saimniecības stingri uztur no senčiem mantotās tradīcijas, prasmīgi attīstot dažādus biznesa virzienus un pārdodot savus produktus pirmām kārtām tuvējā apkaimē un tūristiem. Te palīdz čehu tradīcija pārtiku iegādāties no vietējiem zemniekiem, jo tā vislabāk zināma tās izcelsme un kvalitāte. Savus ražojumus patērē arī paši saimnieki.»

Lielākā problēma Čehijā esot atbalsts ģimenes saimniecībām, par kuru cīnās Privāto zemnieku asociācija. Vairāk no Eiropas fondiem to saņem valsts lielsaimniecības, un valsts negrib pārdot zemi privātajiem saimniekiem. Par zemnieku interesēm cīnās četras nevalstiskās organizācijas, vienlaikus rīkojot saimnieku tālākizglītības seminārus un popularizējot inovatīvas metodes.

No maza līdz lielam

Iegūt zemi privātajiem saimniekiem liedz augstā cena. Čehijas laukpības reģions par hektāru prasa ap 450 tūkstošiem kronu jeb teju 17 tūkstošiem eiro, nomas maksa gan ir 400 kronas jeb 15 eiro, nodoklis – 850 kronas jeb ap 30 eiro gadā.

Sastaptie čehu zemnieki pēc dzelzs priekšskara krišanas atguvuši senču mājas, kuras bija jāatjauno un jāiekopj no jauna. «Vairāki saticītie saimnieki bija uzvarētāji gada zemnieka konkursā, ko rīko asociācija,» stāsta codietis. Vairākums bija ar lauksaimniecības inženieru izglītību, vienlaikus spēcīgi gan praktiskajā ražošanā, gan marketingā,» stāsta A. Jātņieks.

PIENU ZEMNIEKI PĀRSTRĀDĀ savās ražotnēs, sieru, kefīru, jogurtu piegādājot pirmām kārtām tuvējās apkāmes klientiem un veikaliem.

PIENA un gaļas lopī Čehijā tiek turēti brīvos aplokos, atšķirot vien sasirgušus dzīvniekus.

Katrai saimniecībai ir galvenais ražošanas virziens, ko papildina ar dažām blakusnozarēm, turīgākās sētās pašu priekam turot zirgus. Visās apskatītajās ražotnēs bija attīstīta pārstrāde, kas ļauj arī mazākā platībā tapušam produktam piešķirt pievienoto vērtību un savu zīmolu, nevis tikai pārdot to kā izejvielu par zemāku cenu. Iepazītie zemnieki saimnieko 100 – 1000 ha platībā.

Kādā saimniecībā ir 40 gadu pieredze derīgās nezāles mērdadža audzēšanā, no kura izspiež farmācijas nozarei pārdodamu eļļu. Augļkopības saimniecībā ar 100 gadu pieredzi ražo ābolus, to sulu, kā arī ķiršus un ogas. Šim saimniekam ir liela apdrošināšanas maksa – 380 tūkstoši kronu jeb 14,5 tūkstoši eiro gadā, lai iespējamās krusas postījumus neapdraudētu uzņēmumus. «Šim saimniekam integrētās audzēšanas atbalsts lielāks nekā platībmaksājums,» stāsta A. Jātņieks.

Savukārt vīna darītavā pārstrādā 40% vīnogu, ražojot aizsargāta zīmola dzērienu, bet pārējās vīnogas pārdod.

Agrotūrisms un bioloģiskie

Apskatītas lopkopības saimniecības, kurās izmanto modernākās precīzās tehnoloģijas dzīvnieku veselības, ražošanas un izmaksu kontrolē, robotus barošanā un slaukšanā. Cūkkopības un vistu saimniecībā viens no produktiem ir kom-

VĪNA DARĪTAVĀ izmanto divu gadsimtu gaitā ģimenes praksē krātās zinības. FOTO NO PERSONISKĀ ALBUMA.

posts, ko sajauc ar čehu nacionālā auga magones pārstrādes atliekām.

Piekalnes saimniecībās izmanto bioloģiskās saimniekošanas metodes, agrotūrisms, paralēli piena lopkopībai un pārstrādei rīkojot atpūtas notmes. Bioloģiskās saimniecības atbalsts Čehijā ir 370 eiro/ha. Apskatīta saimniecība ar pārsteidzošu seno darbarīku un mehānismu krājumu, tomēr Arnolds teic – Vecumnieku novada Bārbeles Ausekļu dzirnavu ekspozīciju tā nepārspējot.

Biogāzes stacijas lopkopības saimniecībās pilda ne tikai vides aizsardzības funkciju, mazinot piesārņojumu un smakas, bet arī dod siltumu dārzenu un zaļumu mājām, kur visu gadu audzē produkciju tirgum. Tajās izmanto no jumtiem savāktu lietussūdeni. Tūristi un vietējie ir galvenie klienti vietējām alus darītavām, un īpaši eksotiska ir apskatītā bizonu saimniecība, kuras produkciju pilnībā izmanto vietējā restorānā.

Kazkopības saimniecībā, kur mīt 800 lopīņi, no vienas piena devējas iegūst 700 litru gadā. «Tas ir izcils rādītājs,» secina A. Jātņieks. Codieša

vērtējumā latvieši no čehiem var aizgūt prasmi ļoti efektīvi izmantot pieejamos zemes resursus, proti, saimniecībā Karpātu piekāpjē citiem virzieniem nepiemērotā reljefā 100 ha platībā tur piena aitas, pārstrādājot izejvielu sierā un citos produktos, kuru lauvās tiesu pārdod tiešajā tirdzniecībā. Kā pārliecinājās «Bauskas Dzīvei», zemes intensīvāku izmantošanu nekā Latvijā var vērot arī Vācijas dienvidrietumu daļā, kur jau no marta sākuma ar agrotiklu pārsegtās teju nepārredzamās platībās aug dārzeni, zemenes, garšaugi, stādi u. c.

Prakse un pieredze

Ģimenes saimniekošana gan čehu zemnieku, gan A. Jātņieka skatījumā ir labākais modelis, jo tā paaudzēs tiek nodota vērtīga prakse un pieredze. Visās apskatītajās saimniecībās strādā vairākas paaudzes, jaunieši apgūst zinības ģimenes izvēlētajā jomā, lai pārņemtu uzņēmumu vadību.

«Mēs no čehiem varam mācīties produktu pārdošanas prasmi, aktīvi popularizējot tos tuvējās apkāmes klientiem, arī kaimiņu valstīs, kā arī paaudžu sadarbību ģimenes saimniecībās,» stāsta A. Jātņieks.

«Bauskas Dzīvei» jau rakstīja, ka

Latvijas Zemnieku federācijas vadītāja Agita Hauka aprīlī Čehijā piedalījās ģimenes saimniecību attīstībai veltītā nozares konferencē, kurā savu pieredzi atklāja un par risinājumiem jautājumiem Eiropas mērogā diskutēja ar desmit valstu pārstāvjus.

«Čehi uzslavē mūsu kooperācijas sasniegumus, jo pie viņiem apvienošanās kooperatīvos vēl šķiet biedējoša, atgādinot kolektīvo saimniecību neveiksmīgo praksi,» stāsta A. Jātņieks, «viņi novērtē mūsu pieredzi kopējā Baltijas valstu zemnieku interešu pārstāvniecībā Eiropā.»

Čehijā ir citāda attieksme pret Eiropas fondu izmantošanu – ļoti maz zemnieku izvēlas to atbalstu, jo baidās no lielās birokrātijas. Asociācija aprēķinājusi, ka pašā Čehijā pret katru zemnieku ir pieci ierēdņi, kas kontrolē un noteic nozares darbību. Kopumā Latvijā saimniecībās izmantotā tehnika, pateicoties struktūrfondu atbalstam, ir modernāka Austrumeiropā, taču čehi sasnieguši labu līmeni arī pašu spēkiem, vērtē codietis. Latviešu zemniekiem ikvienam vajadzētu būt aktīvākam, pārstāvēt savas intereses valsts un Eiropas institūcijās, uzskata A. Jātņieks. ♦